

ПОСТАНОВА № 10

КОПІЯ

ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ

від 15 травня 2026 року

Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

Кіровоградський окружний адміністративний суд за результатами розгляду адміністративної справи № 340/8519/25 ухвалив рішення від 27 січня 2026 року, яким задовольнив позовні вимоги, визнав протиправними дії Головного управління Пенсійного фонду України в Кіровоградській області щодо обмеження нарахованої суми пенсії позивача, який отримує пенсію на підставі Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», граничним розміром із 01 листопада 2025 року та зобов'язав виплачувати нараховану суму пенсії без обмеження граничним розміром із 01 листопада 2025 року й доплатити додаткові кошти з урахуванням виплачених коштів.

У рішенні від 27 січня 2026 року Кіровоградський окружний адміністративний суд дійшов висновку, що стаття 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», граничною величиною є такими, що суперечать сукупності приписів статей 19, 46 і 92 Конституції України.

Розглянувши звернення судді Кіровоградського окружного адміністративного суду Романа Брегея від 09 лютого 2026 року № 491/0/1-26, заслухавши й обговоривши доповідь судді Верховного Суду у Касаційному адміністративному суді Єзерова А. А., керуючись статтею 150 Конституції України, статтями 7, 50–52 Закону України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46

ВЕРХОВНИЙ СУД

10/0/12-26 від 15.05.2026

Конституційний Суд України
04/307 від 02.06.2026

Закону України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів»,
Пленум Верховного Суду

п о с т а н о в л я є:

Звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Голова Верховного Суду

Станіслав КРАВЧЕНКО

Секретар Пленуму,
суддя Верховного Суду

Дмитро ЛУСПЕНИК

Згідно з
ориг

ВЕРХОВНИЙ СУД

вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 00011, Україна, тел. (044) 591 10 00
e-mail: inbox@supreme.court.gov.ua
Код ЄДРПОУ 41721784

Конституційний Суд України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

До Верховного Суду в порядку частини четвертої статті 7 Кодексу адміністративного судочинства України надійшло звернення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 09 лютого 2026 року № 491/0/1-26 про внесення до Конституційного Суду України конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» (далі – Закон № 4695-IX) і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» (далі – Постанова № 1778).

На розгляді Кіровоградського окружного адміністративного суду перебувала справа № 340/8519/25 за позовом фізичної особи – пенсіонера, який отримує пенсію на підставі Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон № 2262-XII), до Головного управління Пенсійного фонду України в Кіровоградській області про визнання протиправними дій і зобов'язання вчинити певні дії. За результатом розгляду цієї справи суд дійшов висновку про те, що приписи статті 30 Закону № 4695-IX і Постанови № 1778 у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону № 2262-XII, граничною величиною є такими, що суперечать сукупності приписів статей 19, 46 і 92 Конституції України.

У зв'язку із цим суд вважав за необхідне застосувати до спірних правовідносин норми Конституції України як норми прямої дії, а також звернувся до Верховного Суду для вирішення питання про внесення до Конституційного Суду України подання

ВЕРХОВНИЙ СУД

вих № 2280/0/2-26 від 28.05.2026

Конституційний Суд України
04/307 від 02.06.2026

щодо конституційності статті 30 Закону № 4695-IX і Постанови № 1778. По суті йдеться про конституційність обмеження розміру пенсії колишнім військовослужбовцям та іншим особам, яким така пенсія була призначена (перерахована) відповідно до Закону № 2262-XII.

У рішенні від 27 січня 2026 року в справі № 340/8519/25 на підставі аналізу статей 19, 46 і 92 Конституції України Кіровоградський окружний адміністративний суд дійшов висновку, що виплату (обмеження виплати) пенсії (складова конституційного права людини і громадянина) можуть здійснювати виключно на підставі норм закону.

Постановою від 15 травня 2026 року № 10 Пленум Верховного Суду, керуючись статтею 150 Конституції України, статтями 7, 50–52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», постановив звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону № 4695-IX і Постанови № 1778 у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону № 2262-XII.

Щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону № 4695-IX і Постанови № 1778 у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону № 2262-XII

Конституція України як Основний Закон України закріплює фундаментальні засади життєдіяльності особи, суспільства та держави, які, своєю чергою, ґрунтуються на визначальному положенні про те, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (стаття 1).

Головним стрижнем розділу I «Загальні засади» Конституції України є конституційні основи правового статусу особи.

Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (стаття 8 Конституції України).

Держава забезпечує соціальну спрямованість економіки (частина четверта статті 13 Конституції України).

Зазначені норми свідчать про соціальну орієнтованість держави, що є важливою конституційною гарантією соціальних прав людини в Україні.

Відповідно до статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або

тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Питання про зміст соціальних прав і їхній захист, а також порядок урегулювання цих прав неодноразово ставали предметом тлумачення Конституційного Суду України, який у своїх рішеннях сформулював низку важливих правових позицій, що можуть бути релевантними й щодо досліджуваного питання.

1. Основними завданнями соціальної держави є створення умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї (абзац другий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012).

2. Положеннями Основного Закону України на державу покладено обов'язок створити ефективну систему соціального захисту різних категорій осіб, яка сприяла б узгодженню рівня їхнього життя з реалізацією права на достатній життєвий рівень для них та їхніх сімей шляхом надання відповідного соціального забезпечення; заходи соціального захисту мають втілювати ідеї соціальної солідарності та справедливості, бути спрямовані на охорону і захист особи у разі настання можливих соціальних ризиків (абзац четвертий підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2018 року № 5-р/2018).

Щодо особливостей соціального захисту військовослужбовців, зокрема пенсіонерів, важливо зазначити таке.

Згідно зі статтею 65 Конституції України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону.

Статтею 17 Основного Закону України передбачено, що оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності. Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на

службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей. На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом. На території України не допускається розташування іноземних військових баз.

Надаючи тлумачення положень статей 17 і 65 Основного Закону України, Конституційний Суд України в рішеннях від 25 квітня 2019 року № 1-р(II)/2019 (абзац одинадцятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини) та від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018 (абзаци другий, третій пункту 3 мотивувальної частини) звертав увагу, що громадяни України, які захищають Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, виконують конституційно значущі функції, тож держава повинна надавати їм і членам їхніх сімей особливий статус та забезпечувати їх додатковими гарантіями соціального захисту відповідно до частини п'ятої статті 17 Конституції України як під час проходження служби, так і після її закінчення; щодо осіб, на яких покладено обов'язок захищати Україну, її незалежність та територіальну цілісність, та членів їхніх сімей частиною п'ятою статті 17 Конституції України встановлено особливий соціальний захист, який не обмежено умовами й рівнем, визначеними у статті 46 Основного Закону України.

У Рішенні від 06 квітня 2022 року № 1-р(II)/2022 Конституційний Суд України (Другий сенат) зазначив, що «з урахуванням встановленого Конституцією України функціонального призначення Збройних Сил України, в умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти України законодавче регулювання порядку реалізації права на соціальний захист, гарантованого частиною першою статті 46 Конституції України, має здійснюватися у системному взаємозв'язку з вимогами щодо посиленого соціального захисту військовослужбовців у розумінні частини п'ятої статті 17 Основного Закону України»; «припис частини п'ятої статті 17 Конституції України чітко покладає на державу конституційний обов'язок щодо створення системи посиленої соціальної підтримки військовослужбовців і членів їхніх сімей»; «виконання державою конституційного обов'язку щодо забезпечення посиленого соціального захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних або резервістів покликане не тільки забезпечити соціальний захист кожного з них індивідуально, а й сприяти виконанню громадянами України обов'язку щодо захисту Вітчизни – України, її суверенітету, незалежності та територіальної цілісності»; «заходи у сфері оборони держави мають бути своєчасними, послідовними та комплексними, оскільки від їх ефективного запровадження залежить стан обороноздатності України» (абзаци четвертий – сьомий підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини).

У розвиток висловленої позиції Конституційний Суд України в Рішенні від 12 жовтня 2022 року № 7-р(II)/2022 вказав на те, що встановлений частиною п'ятою статті 17 Основного Закону України обов'язок держави забезпечити соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, поширюється як на громадян України, які безпосередньо перебувають на такій службі, так і на тих, яких звільнено з неї (абзац другий підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Крім того, у абзаці п'ятому підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 Конституційний Суд України зазначив, що в Конституції України виокремлюються певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави; до них, зокрема, належать громадяни, які відповідно до статті 17 Конституції України перебувають на службі, у тому числі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, органах, що забезпечують суверенітет і територіальну цілісність, її економічну та інформаційну безпеку.

Організаційно-правові та економічні заходи, спрямовані на забезпечення належного соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, пов'язані не з втратою працездатності, безробіттям або відсутністю достатніх засобів для існування (стаття 46 Конституції України), а особливістю виконуваних ними обов'язків щодо забезпечення однієї з найважливіших функцій держави – захисту суверенітету, територіальної цілісності України (частина перша статті 17 Основного Закону України).

Необхідність додаткових гарантій соціальної захищеності цієї категорії громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення зумовлена, зокрема, тим, що служба у Збройних Силах України, інших військових формуваннях та правоохоронних органах держави пов'язана з ризиком для життя і здоров'я, підвищеними вимогами до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, абзац четвертий пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004).

Заходи, спрямовані на забезпечення державою соціального захисту вказаної категорії осіб, у зв'язку, зокрема, з економічною доцільністю, соціально-економічними обставинами не можуть бути скасовані чи звужені (абзац восьмий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016).

Отже, на державу покладається конституційний обов'язок посиленого соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії російської федерації проти України, розпочатої у лютому 2014 року, а також осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності.

Пенсійне забезпечення окремих категорій громадян регулюється спеціальними законами з урахуванням особливостей умов праці, характеру, складності і значущості виконуваної роботи, ступеня відповідальності, певних обмежень конституційних прав і свобод тощо. Відносини у сфері пенсійного забезпечення осіб, які перебували на військовій службі, та деяких інших осіб врегульовані Законом № 2262-XII.

Відповідно до преамбули Закону № 2262-XII цей Закон визначає умови, норми і порядок пенсійного забезпечення громадян України із числа осіб, які перебували на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом.

Закон має на меті реалізацію особами, які мають право на пенсію за цим Законом, свого конституційного права на державне пенсійне забезпечення у випадках, передбачених Конституцією України та цим Законом, і спрямований на встановлення єдності умов та норм пенсійного забезпечення зазначеної категорії громадян України.

Держава гарантує гідне пенсійне забезпечення осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунок призначених пенсій у зв'язку із збільшенням рівня грошового забезпечення, надання передбачених законодавством державних соціальних гарантій, вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на їх соціальний захист.

Згідно із частинами першою та третьою статті 1-1 Закону № 2262-XII законодавство про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, базується на Конституції України і складається із цього Закону, Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та інших нормативно-правових актів України, прийнятих відповідно до цих законів. Зміна умов і норм пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, здійснюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Обчислення пенсії особам, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, визначено розділом V (статті 43–47) Закону № 2262-XII, а виплата пенсій та порядок перерахунку пенсій – розділами VII (статті 52–62) та VIII (статті 63–66) Закону № 2262-XII відповідно.

Статтю 30 Закону № 4695-IX установлено, що у 2026 році у період дії воєнного стану пенсії, призначені (перераховані) відповідно до Митного кодексу України, законів України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про Національний банк України», «Про Кабінет Міністрів України», «Про дипломатичну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про судову експертизу», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пенсійне забезпечення осіб,

звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», Постанови Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР «Про затвердження Положення про помічника-консультанта народного депутата України» (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством), розмір яких (пенсійної виплати) перевищує десять прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність, виплачуються із застосуванням до суми перевищення коефіцієнтів у розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України.

Отже, указаною нормою урегульовано: 1) види пенсій, що призначаються відповідно до норм спеціальних законів та на які поширюється відповідна норма Закону № 4695-ІХ; 2) максимальний розмір таких пенсій з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, що становить більше десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність, як умова застосування статті 30 Закону № 4695-ІХ; 3) покладення на Кабінет Міністрів України обов'язку визначити розміри та порядок розрахунку коефіцієнтів, які застосовуються для виплати пенсій, що відповідають визначеним у пунктах 1 і 2 умовам.

Визначаючи підстави для визнання неконституційною норми Закону № 4695-ІХ у частині обмеження пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону № 2262-ХІІ, потрібно зазначити, що зміна правового регулювання відносин у сфері пенсійного забезпечення осіб, які перебували на військовій службі, та деяких інших осіб можлива лише у випадку внесення відповідних змін, зокрема, до Закону № 2262-ХІІ, а інші нормативно-правові акти застосовуються лише у випадку їх прийняття відповідно до цих законів.

На обґрунтування такого висновку необхідно звернути увагу на позицію Конституційного Суду України, викладену в абзаці першому пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020, у якому зазначено, що предмет закону про Державний бюджет України чітко визначений у Конституції України, а тому цей закон не може скасовувати чи змінювати обсяг прав і обов'язків, пільг, компенсацій і гарантій, передбачених іншими законами України.

Крім того, необхідно звернути увагу на Рішення від 27 лютого 2020 року № 3-р/2020, у якому Конституційний Суд України, зазначивши, що предмет регулювання Бюджетного кодексу України, так само, як і предмет регулювання законів України про Державний бюджет України на кожний рік, є спеціальним, що обумовлено положеннями пункту 1 частини другої статті 92 Основного Закону України, дійшов висновку, що Кодексом не можна вносити зміни до інших законів України, зупиняти їх дію або скасовувати їх, а також встановлювати інше (додаткове) законодавче регулювання відносин, відмінне від того, що є предметом спеціального регулювання іншими законами України (абзац восьмий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Отже, Конституційний Суд України неодноразово наголошував на тому, що скасування чи зміна законом про Державний бюджет України обсягу прав і гарантій та законодавчого регулювання, передбачених у спеціальних законах, суперечить статті 6, частині другій статті 19, статті 130 Конституції України.

На цій підставі та враховуючи неодноразово викладену Конституційним Судом України юридичну позицію стосовно того, що законом про Державний бюджет України не можна вносити зміни до інших законів, зупиняти їх дію чи скасовувати їх, оскільки з об'єктивних причин це створює протиріччя у законодавстві і, як наслідок, скасування та обмеження прав і свобод людини і громадянина, можна констатувати, що Закон № 4059-IX не повинен містити інакшого чи додаткового правового регулювання правовідносин, що охоплюються предметом регулювання інших законів України, особливо тієї сфери суспільних відносин, для яких діють спеціальні (виняткові) норми. Конституція України не надає закону про Державний бюджет України вищої юридичної сили стосовно інших законів.

З огляду на викладене та оскільки статтею 30 Закону № 4695-IX встановлено обмеження пенсій максимальним розміром (десять прожиткових мінімумів) із застосуванням понижуючих коефіцієнтів, порядок яких визначає Кабінет Міністрів України, у частині застосування цієї норми до осіб, яким пенсію призначено відповідно до Закону № 2262-XII, можна дійти висновку про те, що застосування коефіцієнтів зменшення пенсії призводить до обмеження конституційного права на належний соціальний захист, передбачений спеціальним законом, та порушує гарантії статті 17 Конституції України, а також про те, що поширення дії закону про державний бюджет на пенсії, призначені за Законом № 2262-XII, суперечить статтям 8, 19 та 92 Конституції України, оскільки закон про державний бюджет не може скасовувати чи змінювати обсяг прав, пільг і гарантій, передбачених іншими спеціальними законами.

Стосовно питання конституційності делегування повноважень Кабінету Міністрів України щодо визначення розміру та порядку застосування коефіцієнтів перевищення раніше призначених чи перерахованих пенсій

Відповідно до статті 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Виключно законами України визначаються, зокрема, права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення (пункти 1, 6 частини першої статті 92 Основного Закону України).

Статус Кабінету Міністрів України визначений у статті 113 Основного Закону України як вищого органу у системі органів виконавчої влади, що відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених цією Конституцією.

Відповідно до статей 116, 117 Конституції України Кабінет Міністрів України, зокрема, забезпечує виконання законів України, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, забезпечує проведення фінансової політики та політики у сфері соціального захисту, розробляє проєкт закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади, видає в межах своєї компетенції постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання.

Зазначені повноваження Уряду деталізовані в частині першій статті 20 Закону України від 27 лютого 2014 року № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» та полягають у забезпеченні проведення державної соціальної політики шляхом вжиття заходів щодо підвищення реальних доходів населення та забезпечення соціального захисту громадян; забезпеченні підготовки проєктів законів щодо державних соціальних стандартів і соціальних гарантій; забезпеченні розробки та виконання державних програм соціальної допомоги, зокрема, особам з інвалідністю, пенсіонерам та інших непрацездатним і малозабезпеченим верствам населення.

Конституційний Суд України неодноразово надавав тлумачення статтям 116 і 117 Конституції України, зокрема в Рішенні від 02 березня 1999 року № 2-рп/99 Конституційний Суд України звернув увагу на те, що здійснення в цілому політики соціального захисту не належить до виключних повноважень Верховної Ради України; політика соціального захисту є складовою частиною внутрішньої соціальної політики держави, забезпечення її проведення, відповідно до пункту 3 статті 116 Конституції України, здійснюється Кабінетом Міністрів України (абзац дванадцятий пункту 2 мотивувальної частини).

У пункті 2.1 мотивувальної частини Рішення від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 Конституційний Суд України зазначив, що передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно із частиною першою статті 17 Конституції України є найважливішою функцією держави.

Надаючи тлумачення наведених статей Основного Закону України, у Рішенні від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012 Конституційний Суд України вказав, що надання Верховною Радою України права Кабінету Міністрів України встановлювати у випадках, передбачених законом, порядок та розміри соціальних виплат та допомоги, які фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України, пов'язується з його функціями, визначеними в пунктах 2, 3 статті 116 Конституції України. Отже, Кабінет Міністрів України регулює порядок та розміри соціальних виплат та допомоги, які фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету

України, відповідно до Конституції та законів України (абзац сьомий пункту 3 мотивувальної частини).

Одночасно Конституційний Суд України у Рішенні від 13 травня 2015 року № 4-рп/2015, розглядаючи конституційне звернення громадянина Сердюка Вадима Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 63 Закону № 2262-XII, наголосив на тому, що виключно Верховна Рада України шляхом прийняття законів визначає види грошового забезпечення для обчислення та перерахунку пенсій військовослужбовців та осіб, які мають право на пенсію за Законом, а Кабінет Міністрів України вживає заходів щодо забезпечення права осіб на пенсійне забезпечення, керуючись Конституцією України та законами України (абзац сьомий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Кабінет Міністрів України є центральним органом виконавчої влади, уповноваженим, зокрема, забезпечувати проведення політики у сфері соціального захисту населення, забезпечувати виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України. Для цього Уряд приймає обов'язкові до виконання акти нормативного-правового характеру у формі постанов. Постанови Кабінету Міністрів України не можуть містити правові норми, які без дозволу законодавця створюють нові правовідносини та обмежують основні права людини і громадянина.

Отже, делегування повноважень Кабінету Міністрів України дозволяється лише тією мірою і настільки, наскільки це узгоджується з положеннями Конституції та законів України, та переслідує мету втілення на практиці встановлених законодавцем матеріальних норм.

В аспекті досліджуваного питання доцільно звернути увагу на рішення Конституційного Суду України, якими визнавалися такими, що не відповідають окремим положенням Конституції України, постанови Кабінету Міністрів України.

Зокрема, у Рішенні від 25 листопада 1998 року № 15-рп/98 (справа про платні медичні послуги) Конституційний Суд України визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) деякі положення постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1138 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти».

У Рішенні від 25 червня 2019 року № 8-р/2019 Конституційний Суд України визнав такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), Постанову Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 року № 413 «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними».

Конституційний Суд України у цьому Рішенні вказав, що Кабінет Міністрів України, затвердивши Стратегію, зокрема в частині положень її розділу «Система організації процесу виконання Стратегії», врегулював на підзаконному рівні умови та порядок набуття права власності та користування землею, які мають

визначатися виключно законами України, і таким чином вийшов за межі своїх повноважень, встановлених Конституцією України.

Отже, у розглянутих рішеннях Конституційний Суд України визнавав неконституційними постанови Кабінету Міністрів України або їх окремі приписи у зв'язку з тим, що Уряд виходив за межі повноважень, наданих йому Конституцією України та, зокрема, регулював у підзаконних актах питання, які відповідно до Конституції України визначаються виключно законами.

На підставі аналізу наведених положень Конституції України, Закону України від 27 лютого 2014 року № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» та висновків Конституційного Суду України можна дійти висновку, що хоча Постанова № 1778 прийнята на виконання статті 30 Закону № 4695-IX, однак її зміст у частині встановлення коефіцієнтів до пенсій особам, яким такі пенсії призначені (перераховані) відповідно до Закону № 2262-XII, суперечить нормам Конституції України.

Отже, зміст наведених норм Конституції України, правові позиції Конституційного Суду України, дають змогу дійти висновку про наявність ознак невідповідності статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану», на підставі яких обмежено розмір пенсії, зокрема, особам, яким таку пенсію призначено (перераховано) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», статтям 19, 46 та 92 Конституції України.

На підставі викладеного та керуючись статтями 150, 152 Конституції України, статтями 7, 50–52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»

ПРОСИМО:

1. Відкрити провадження за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

2. Перевірити на відповідність статтям 19, 46 і 92 Конституції України статтю 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія

призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Відомості про представників суб'єкта права на конституційне подання:

1) суддя Верховного Суду у Касаційному адміністративному суді Єзеров Альберт Анатолійович (вул. Князів Острозьких, 8, корп. 5, м. Київ, 01029,

2) т. в. о. керівника Апарату Верховного Суду Бабанли Расім Шагінович (вул. Пилипа Орлика, 8, м. Київ, 00011,

3) начальник управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду Пивовар Юрій Ігорович (вул. Князів Острозьких, 8, корп. 5, м. Київ, 01029,

Додатки:

1. Копія постанови Пленуму Верховного Суду від 15 травня 2026 року № 10 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 30 Закону України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» і постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» у частині обмеження розміру пенсії особам, яким така пенсія призначена (перерахована) відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» на 2 с. в 1 прим.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) (витяг) на 5 с. в 1 прим.

3. Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України» (Голос України, 02.08.2017, № 141) (витяг) на 2 с. в 1 прим.

4. Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (Голос України, 16.07.2016, № 132–133) (витяг) на 3 с. в 1 прим.

5. Закон України від 03 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік» (Голос України, 12.12.2025, № 239) (витяг) на 1 с. в 1 прим.

6. Закон України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (Відомості Верховної Ради України від 21.07.1992 – 1992 р., № 29, стаття 399) на 12 с. в 1 прим.

7. Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» (Голос України, 01.03.2014, № 39, / Спецвипуск /) (витяг) на 7 с. в 1 прим.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2025 року № 1778 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану» (Офіційний вісник України від 21.01.2026 – 2026 р., № 6, стаття 525,

код акта 136933/2026) (витяг) на 2 с. в 1 прим.

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) від 25 листопада 1998 року № 15-рп/98 (Офіційний вісник України від 31.12.1998 – 1998 р., № 50, стор. 119, стаття 1854, код акта 6517/1998) на 5 с. в 1 прим.

10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасову заборону підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та послуги громадського транспорту, що надаються громадянам України» (справа про комунальні послуги) від 02 березня 1999 року № 2-рп/99 (Офіційний вісник України від 26.03.1999 – 1999 р., № 10, стор. 61, стаття 396, код акта 7032/1999) на 4 с. в 1 прим.

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 58, 60 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 8, 9 частини першої статті 58 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» і підпункту 1 пункту 1 Закону України «Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів» (справа щодо пільг, компенсацій і гарантій) від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 (Офіційний вісник України від 12.04.2002 – 2002 р., № 13, стор. 141, стаття 669, код акта 22007/2002) на 7 с. в 1 прим.

12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004 (Офіційний Вісник України від 09.04.2004 – 2004 р., № 12, том 1, стор. 208, стаття 763, код акта 28282/2004) на 5 с. в 1 прим.

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 29, 36, частини другої статті 56, частини другої статті 62, частини першої статті 66, пунктів 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 статті 71, статей 98, 101, 103, 111 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян) від 09 липня 2007 року № 6-рп/2007 (Офіційний вісник України від 27.07.2007 – 2007 р., № 52, стор. 138, стаття 2132, код акта 40412/2007) на 8 с. в 1 прим.

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України, 53 народних депутатів України і 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України

(конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 (Офіційний вісник України від 20.01.2012 – 2012 р., № 3, стор. 55, стаття 100, код акта 59981/2012) на 6 с. в 1 прим.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012 (Офіційний вісник України від 17.02.2012 – 2012 р., № 11, стор. 135, стаття 422, код акта 60360/2012) на 5 с. в 1 прим.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Сердюка Вадима Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 13 травня 2015 року № 4-рп/2015 (Офіційний вісник України від 30.06.2015 – 2015 р., № 49, стор. 30, стаття 1577, код акта 77386/2015) на 3 с. в 1 прим.

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини сьомої статті 43, першого речення частини першої статті 54 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 (Офіційний вісник України від 13.01.2017 – 2017 р., № 4, стор. 567, стаття 157, код акта 84464/2017) на 4 с. в 1 прим.

18. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2018 року № 5-р/2018 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (Офіційний вісник України від 06.07.2018 – 2018 р., № 51, стор. 42, стаття 1792, код акта 90656/2018) на 7 с. в 1 прим.

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їхніх сімей) від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018 (Офіційний вісник України від 25.01.2019 – 2019 р., № 7, стор. 114, стаття 228, код акта 93102/2019) на 5 с. в 1 прим.

20. Рішення Конституційного Суду України за конституційними скаргами Скрипки Анатолія Володимировича та Бобиря Олексія Яковича щодо відповідності

Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 25 квітня 2019 року № 1-р(II)/2019 (Офіційний вісник України від 04.06.2019 – 2019 р., № 42, стор. 14, стаття 1468, код акта 94584/2019) на 4 с. в 1 прим.

21. Рішення Конституційного Суду України від 25 червня 2019 року № 8-р/2019 у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними» від 07 червня 2017 року № 413 (Офіційний вісник України від 30.07.2019 – 2019 р., № 57, стор. 186, стаття 1985, код акта 95228/2019) на 5 с. в 1 прим.

22. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України від 27 лютого 2020 року № 3-р/2020 (Офіційний вісник України від 03.04.2020 – 2020 р., № 26, стор. 120, стаття 980, код акта 98619/2020) на 3 с. в 1 прим.

23. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів», положень частин першої, третьої статті 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2020 рік“» від 28 червня 2020 року № 10-р/2020 (Офіційний вісник України від 29.09.2020 – 2020 р., № 76, стор. 31, стаття 2433, код акта 100885/2020) на 5 с. в 1 прим.

24. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Поліщука Сергія Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16³ Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (справа про посилення соціального захисту військовослужбовців) від 06 квітня 2022 року № 1-р(II)/2022 (Офіційний вісник України від 06.05.2022 – 2022 р., № 35, стор. 66, стаття 1916, код акта 111111/2022) на 8 с. в 1 прим.

25. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Жиденка Володимира Вікторовича, Петренка Віктора Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 08 липня 2011 року № 3668-VI (щодо соціальних гарантій для захисників і захисниць України) від 12 жовтня 2022 року № 7-р(II)/2022 (Офіційний

вісник України від 11.11.2022 – 2022 р., № 87, стор. 132, стаття 5419, код акта 114588/2022) на 6 с. в 1 прим.

26. Копія звернення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 09 лютого 2026 року № 491/0/1-26 на 1 с. в 1 прим.

27. Копія рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 27 січня 2026 року у справі № 340/8519/25 на 6 с. в 1 прим.

Голова Верховного Суду

Станіслав КРАВЧЕНКО